

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1967 ч.
МАЙ
13
СУББОТА
№ 111 (6748).
Өртөө 2 көп.

Россияның ховуларында

Забайкальениң тараажылары кызыл-тас тармактын дооскан. Эрткен чылдазында барык 50 муң гектар хой — 460 муң гектарын чымын тараан. Забайкальениң тараажылары ам картофель тармактын эгелээр.
Тараа чаштырмалы Алтай дагаларының эдестеринден ам Обь хемди тармактын үнүчө шилчөөн. Крайның тараалаң районлары кызыл-тас тармактын массалык тарып кирипкен.
Алтайның тараажылары бо чымын 4 миллион гектар кызыл-тас тарымыр. Ол шөлдүң хой нуруузу «Саратовская-29», «Харьковская-46» дээр болгаш өскө-даа чаагай дүжүттүг сорттар эгелээр.
Приморьениң муруну районларында кукурузаны тарып эгелээр. Ол крайга бо культураны нитилен-биле 80 муң гектарын тарымыр.
Смоленск областың ажил-шичилери лён-догунениң кидин тарып турар. Чүс аймак муң гектарын эгелээр ол культураны тарып өстүрери специализациялан эгелээрде быжылган.
(СЭТА).

УДАВАС КЫРГЫДА

Республиканың хой ажылында бир улуг кампания — хойларның часкы кыргыздагы удавас эгелээр. Бо юбилейлик чылда Тываның хойжулары Төраза чуртка 2140 тонна дүктү бээр деп социалисттик хүлээлгени алган. Бо хүлээлгени чедишиникин күөсөдери колхозтарның, совхозтарның болгаш тус-тус хойжуларның часкы кыргыздагы кампаар белектенип, өнүккөн организастап чорударында хамаарып.

Эрткен чылдың байдалы-биле алырга, республикада 103 кыргызда пункттарында 2613 хачылык агрегаттар ажылдап турган. Бир зөөс норма өзүгээр алып болза, мынча хачы-биле бистиң кыргызга чогуур хойлары-выстың дүгүн чогуур өйүндө чайлык кыргыз ап болур. Ындыг турбуже эрткен чылын электроагрегаттарга немей хол хачыларын база хөйүн ажылдаан хиреисте-ле, чамдык ажил-агыйлар кыргызданы дыка саада-дып, дүктүң чидирини көзүктөөн болгай. Оң чылдагааны кыргыздага багай белектенигинде, ону четпес организастаанында болгаш кыргызчыларның мергежилниң чавызында деп тайылбырлаза чогуур.

Бо чылын мындыг байдалды катап удавас дээр кыргыздага белектелди чер болганга эң хынамчалык чорудар хөрөк.

Кыргызданы эгелээр ырак зөөс, бөдүүн дүктүг хойларны майның сөөлгү хүннеринде кыргыз бээр болгай. Ам уеде «Тес-Хем», «Тээли», «Сут-Хал» совхозтарда, Тес-Хемниң «Чогуура» колхозунда өшкү кыргыздазын эгелеп турар. Бо черлерде болгаш өскө-даа ажил-агыйларда кыргыздага белектелди чорудуп турар. Оң-биле кады чамдык черлерде, ылаңгыя төп районнарда нарын дүктүг хойларны кыргызчыры элек болгай дээр хөөн-биле кыргыздага белектелди саададып турар чүүл бар. Ажил-агыйларның уауртукчулары, партия, профсоюз организастаары болгаш мал ажилдакчылары бо хүннерде, часкы хову ажылдары-биле бир дөмей, кыргыздага белектелди чорудар ужурулг.

Хамыктың мурунда кыргызда пункттарының белектелди дүрген доозар хөрөк. Электроагрегаттарны септеп, даркыр, чаа пункттарыны кыргызда эгелээринде чедир ажылдап кирир, хой кыргызчыры узун столдарны четчир кылдыр белектээр, кыргызан, кыргызчаан хойларны аңгылап тургузар чадагай кажаларны, сөрилерни мылыр болгаш өскө-даа белектелдерин чорудар. Ажил-агыйларда кыргызда пункттарының хой кезин төлөвилел өзүгээр зөөс, бөдүүн туугулар болур. «Элегес», «Улуг-Хая», «УТНА 25 чымы», «Өк» совхозтарда ышкыш эки дерилгели, таарымчалык пункттар өскө ажил-агыйларда чөк. Тес-Хем, Өвүр, Барыын-Хемчик, Чөөн-Хемчик, Бай-Тайга ышкыш хой хойлуг районнарда төлөвилел өзүгээр кылдынган үлөгерлик, медиктик кыргызда пункттарыны тургузарын базаа чогуур. Ам уеде «Сельхозтехника» органында «ЗСА-12», «ЗСА-35» болгаш өскө-даа марканың чаа электроагрегаттары бар. Ажил-агыйлар оларны садып ап, дүрген четчелеп тургузар хөрөк.

Бо чылын кыргыздага хол хачылары база ажылдагынар апаар. Ын-чала-даа эрткен чылда чамдык ажил-агыйларның кыргызда пункттарының бөдүүнүгезин хол хачыларыныче шилчип турганы ышкыш чорукту ам бөлүдүрбайн, эң ыраак, хем суу кежир, сүрөри берге черлерде хойларны хол хачылы-биле кыргызчыры организастаза чогуур.

Кыргызда пункттарының нитилен чөмөнчилгезин, хойларны кыргызчырып илген хойжуларның хынар-дүмкер черлерин белектээр чугула. Ын-чалары кыргызданы үзүктелешчин чөк, харын-даа ийи элчел-биле чорударын чедип алыр.

Кыргызданы чедишиникин чорудары кыргызчы надрларны кайы хире белектел алганындан хол хамаарып. Дүржүлгалыг кыргызчыларны доктаамал ажилдап, чаа кижилерни өөредип белектөөс чоруп республиканың хой-хөй ажил-агыйларында чыл-буру анаа бөлүшкүн болу берген. Шаа мындыг «хоочунда» адырылбас болза, кыргызданың шынарын куудаларына, хуусаазын узаттыларына, дүктүң чидирини көзүктөөринде база катап таварып апаар. Ажил-агый буруунге кыргызчыларны, чамыкчыларны, дүктүң шынарын ылгаар, саалаар болгаш метор ажылдары кижилерни четчир-биле тургузар. Оларны чүгөл четчелеп алып зөөс, харын оларның мергежилни бедаери эң чугула. Чер-черге кыргызчыларның семинарын эрттирилген болза-даа, ол ам-даа четпес, семинарга кирешпезин кыргызчылар база бар болганда, оларны хойларның кыргыздагы массалык эгелегичи чедир өөредип хөрөк. Ам Казак ажил-агый министрствозу дүк шынары ылгаар кижилерниң 12 хонутуг семинарын Кызылда эрттирп турар. Ындыг семинар Чадаанага база өртөр.

Бо чылын дүрген кыргызданың аргазына кыргызчыларны, ылаңгыя аныктарны хөйүн өөредип хөрөк. Бо талазы-биле «Өк» совхоз өскө ажил-агыйларга улуг үлөгер-чижити көргүзүп турар. Эрткен чылын «Элегес» совхозка болган дүрген кыргызданың республика маргалаазына кирешчин кижилерниң дүк кезин «Өк» совхозтан келген болгаш азыр черлерин олар элээрден. Бо чылын ол совхозтуң кыргызчылары хойларның барык хол нуруузу бо арга-биле кыргызчы деп белектенип турар. Эрткен чылын республикага 2800 амык кыргызчыларның иштинде чүгөл 65 ийи дүрген кыргызданың аргазын амыкчап билир болганы бөмө кичээлге албайн турарымыз хөрөчөлөп турар. Кыргыздага хой кижилерни амыкчап, шаг-уени эзеш чарыдаар, дүрген, шынарык болгаш хойга хала чөк болгаш кыргыздага амыкчап бөдүрүкчүлүгн бедаери бо кыргыздагы амыкчаптарын хой амыкчап ажил-агыйлар онза кичээлгенин салза чогуур.

Партия, профсоюз, комсомол организастаары кыргызда пункттарыны кески агитациянык хөмкерлерин, көргүзүп самбарларын дерип тургузарын, агитас-массалык ажылдарының планларын мылырын амыкчап-стан эгелесе чогуур.

Республиканың хойжулары дүк талазы-биле алган хүлээлгелерин күөсөдип, Улуг Октябрьның 50 чымынын байырлааныга чедишиникин умураажыр дээр белектенип, хойларын хараканың, малгаз-тулаалык черлерден чайлады кадарып турар. Хойжуларыны чыл дүргүзүндө демисежин тургаш, өстүрүп алган дүгүн өдөк, доорукача бөрөвөин, ары-биле бүрүн кыргызчы алыры — мал ажилдакчыларның болгаш бугу хой-нитиниң чугула хөрээ. Кыргызда пункттуу бүрүндө белектелди хыналдазын бо хүннерде чорудуп, четпестерин дарык даяп алырының хөмчөгелерин алза чогуур.

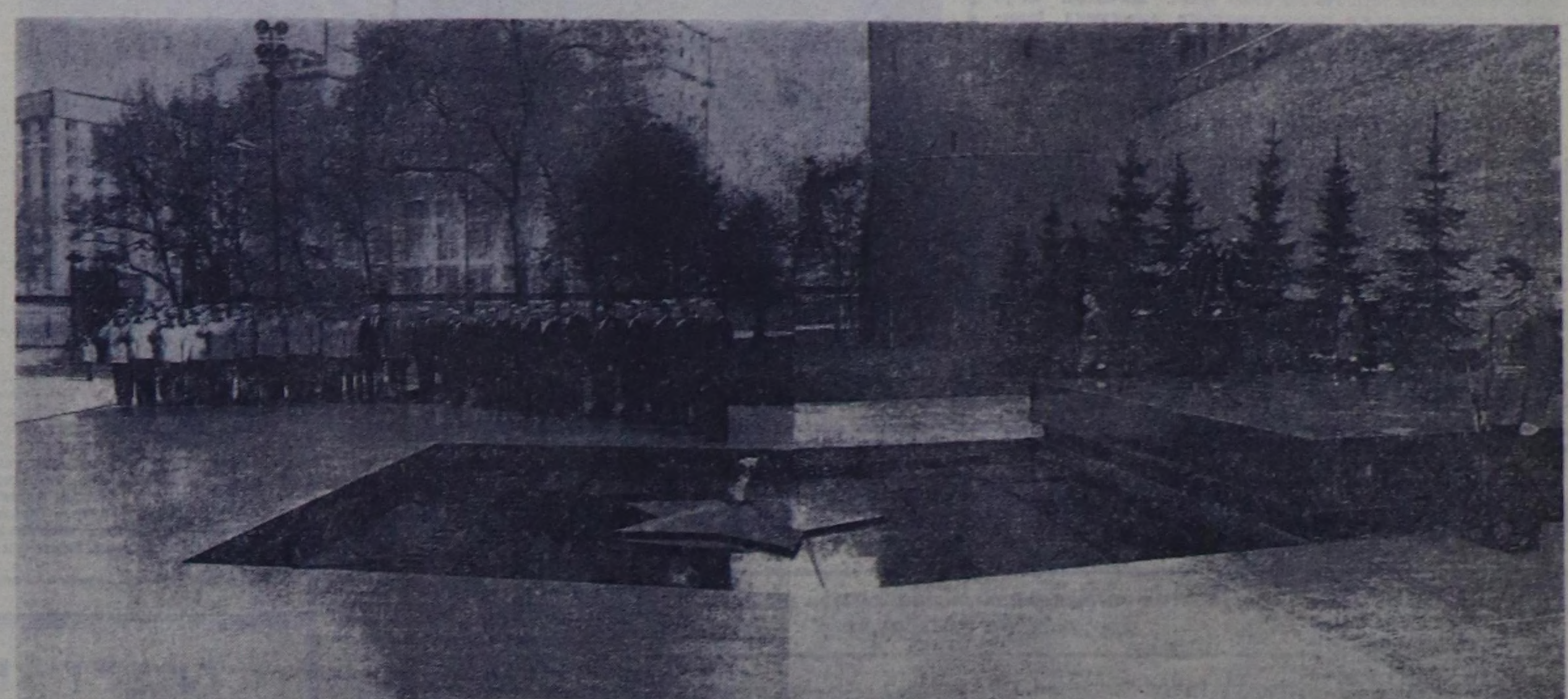
ЧҮРЕКТИҢ ХАНЫЗЫНДАН ӨӨРҮП ЧЕТТИРИШКИН

СЭКП Төп Комитети, ССРЗ-ниң Дээди Совединиң Президиуму болгаш ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлели «Союз-1» космос кораблының шенелед ужуушкунун доозтурун үезинде ССРЗ-ниң ужууку-космонавы, Совет Эвилелиниң ийи дакпыр Маалдыры, инженер-полковник В. И. Комаровтуң айымыга таварышкан мөчөөн-биле холбаштыр беттарынык кажымаалын чоруткан бугу партия, совет болгаш хой-нिति организастаарыга, бөдүрүгелериниң болгаш албайн черлериниң коллективтеринге, Совет Эвилелиниң тус-тус хамаатыларына, а ол ышкыш марксист-ленинчи акы-дуума партияларның Төп Комитеттеринге, социалисттик болгаш найралчы өскө-даа турттарың чакатарына, дапшыкы турттарың дипломаттыг төлөөлекчилеринге, хой-нिति организастаарына болгаш тус-тус хамаатыларына чүректин ханызындан хүлээп көрүшкүнү болгаш өөрүп четтиришкенин илгерилеп тур.

СЭКП-НИҢ ТӨП КОМИТЕДИ ССРЗ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУ ССРЗ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИ.

ССРЗ-ниң Камгалал министрствозундан база Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң Кол политиктиг зөгелелинден

ССРЗ-ниң Камгалал министрствозу, Совет Армиянык болгаш Шериг-Далай Флодунуң Кол политиктиг эргелели «Союз-1» космос кораблының шенелед ужуушкунун доозтурун үезинде ССРЗ-ниң ужууку-космонавы, Совет Эвилелиниң ийи дакпыр Маалдыры, инженер-полковник В. И. Комаровтуң айымыга таварышкан мөчөөн-биле холбаштыр беттарынык кажымаалын чоруткан бугу партия, совет болгаш хой-нिति организастаарыга, бөдүрүгелериниң болгаш албайн черлериниң коллективтеринге, Совет Эвилелиниң тус-тус хамаатыларына, а ол ышкыш марксист-ленинчи акы-дуума партияларның Төп Комитеттеринге, социалисттик болгаш найралчы өскө-даа турттарың чакатарына, дапшыкы турттарың дипломаттыг төлөөлекчилеринге, хой-нिति организастаарына болгаш тус-тус хамаатыларына чүректин ханызындан хүлээп көрүшкүнү болгаш өөрүп четтиришкенин илгерилеп тур.

РЕСПУБЛИКАДА ЧАСКЫ ХОВУ АЖЫЛДАРЫ

Май 10-да медээ-биле допчула

Совет эрге-чагырганың 50 чыл ою болур юбилейлик чылда бистең республиканың көдө ажил-шичилериниң мурунда улуг сорулдар салдынган: алдынги социалисттик хүлээлгелер өзүгээр 80 муң тонна тараан күрүне шыгамырынга киярер ужурулг бис, ол болза плангы онаалгадан 20 муң тонна ашкы турары ол-дур. Ону ыңчаар күөсөдери төлөөдө, бир гектарга онааштыр суугат чок черден 10 центер, а суугаттың черлерден — 15 центер тарааны өстүрүп алып ужурулг.

Каз-Хем	54,5	Кызыл хоорай	15,7
Танды	29,4	Соведи	13,8
Өвүр	27,2	Узуу-Хем	13,8
Барыын-Хемчик	23,9	Чөөн-Хемчик	10,7
Тес-Хем	18,3	Эрвин	6,7
Бай-Тайга	16,3	Бин-Хем	3,0

Моон алгаш көөрге, часкы хову ажылдары Каз-Хемде эки чоруп турар. Ында хой-хөй бригадалар болгаш салбырлар хол тараа культуралар — кызыл-тас кажымаалы 5—6 хонукта чорутулаан, ыңчаарга Ленин атыг колхоз тараа культураларының чымын тарышкынын Тивилетте хуунге чедир доозулап.

Танды, Тес-Хем, Өвүр районнарда часкы хову ажылдары эркен чылда дээр чоруп турарын алтыр хөрөк. Ындыг болзажок чамдык районнарда болгаш ажил-агыйларда часкы тарыга ажилдары оожук чоруп турар, четпестер хөй. Ол базаа Бай-Тайга, Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик районнарың ажил-агыйларынга хамаарып. Чогуур үзөттүг болгаш контролдуң чогуу-биле часкы ажилдарга брак ылымтар чүдөдөр-даа таварык турар. Чижээ, эрге, Танды районда «Элегес» совхозтуң Кулузулга чер андарымаалыга ооргалар кылдыр, алыртөөшкенин багай чорудар чүдөдөр турган. Механизаторларын ажилының түндөдөрүн беш хонуктап үдүргөш, чогуур түндөдөрүн кызырын база үзүп турган.

Ыңчаарга Чөөн-Хемчин районнуң «Октябрь 30 чымы» колхозы фонданың чок үрөшкенин чымын турган фактыны түндүк-биле тайылбырлаармы?

Часкы хову ажилдарыныкы кыска хуусаа, белик агрохотиктиг деңгээлге чорудар төлөөдө, хуусааны болгаш төмөлдүн база шынарын хол чүдөдөр кылдыр көөр хөрөк. Ажил-агыйларын удуруткучуларын, агрономнарын хүлээлгеп, оларныкы харымсалыгы онаалгазы — шөл буртуу, чер үзөттөгү буртуу агаар бойдус байдалының чер-черде тодаргай байдалыга таарыштыр ажилдап кылдып, чамыкчалык чорудар болур. Чамыкчалык нормалын, үрөшкенин каядык хамыга чаштыгарын хуп буртууң контролонга тургузар, оларны хөрөшүнү составына, шыгына, тарып турар культураның сортунага хамаарыштыр хынап, эде чоруп турар ужурулг.

Бо бугу чүдөдөрүн үлөгерлиг чорударына алдынган социалисттик хүлээлгелериниң ылазыла күөсөтөөнүн чер болганга хандырын амыкча улуг ийгилик бээр.

Хуусаа бетинде

Бүгү совет улус-биле кады Тываның амыкчап чову Тивилетте хуунге байырлап, демделген турда, республиканың дыка хөй ажил-агыйларының механизаторлары, бугу тараажылары күш-амыкчап элчегичи Эртиниң, юбилейлик чылдын дүжүдүнү бижик суурун салыр дээр амыкчап турганар.

СЭКП-НИҢ ТӨП КОМИТЕДИ ССРЗ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУ ССРЗ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИ.

Москва. «Билдинмес солдаттын хөрүү» дээр Алдарның мөңгө оттуг тураскаалын байырлаалдыг ажыдып турары. А. Стужинниң фотозу. СЭТА-нын фотохрониказы.

ӨҢНҮКТЕРДЕ ААЛДАШКЫН

БУРГАС. (СЭТА). СЭКП ТИ-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев баштадыр совет партия-чазак төлөөлери май 11-де Кара далайда Бургас хоорайга чоран. БКП ТИ-ның Бирги секретары, БУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Тодор Живков болгаш өскө-даа болгаш удуруткучулар совет төлөөлери үдөп чоран.

Аэродромдан машиналарын колонналары Бургасче чорупкан. Хундуледиң өзү-биле үдөттүгүн баштайгы амын машинага эштер Л. И. Брежнев, Тодор Живков олар бар чоран. Холдарында совет, болгар туңкугуштар, чеченер, лезгинер туткулаан кижилер наш километри дургаар аалчыларга байыр чедирип, болгар-совет мөңгө найралдын, аны-дуңица ийи чурттуң коммунисттик партияларын алыры дээр бугу талаардан кездээр салып турган.

Болгар-совет найралдын ачызында туттунган болгар химияның баштайгы эң улуг бөдүрүлгези — нефть-химия комбинатына машиналар чөдө берген. Ол кайгамчыктыг бөдүрүлгезин туудун Совет Эвилелиниң техниктиг дууламачылыгы-биле болгаш совет тускай эртемниглерин ийрилгези-биле үрүлчүлөп турар. Комбинаттың бирги элчээч иш чыл мурунда амыкчап кирген.

Амыкчапкан, инженер-техниктер амыкчапчылар болгаш совет тускай эртемниглер завод девикизиринге төлөөлери чүрөктүң ханызындан уткан.

Аны-дуңицаң өзү-биле уткуп алганы дээр Л. И. Брежнев совет партия-чазак төлөөлериң мурундан сеткилдик ханызындан өөрүп четтиришкенин илгерилеп, комбинаттың туудун чедишиникин доозарын бөдүрүлгениң коллөтөөнүн күөсөт.

Нефть-химия комбинатын эргип көргөнің соонда совет партия-чазак төлөөлери болгаш оларны үдөн болгаш удуруткучулар Кара далайның улуг курорту — Хүнээрэктиг эрине чорупкан. «Георгий Димитровтуң чагылары» дээр куш-ажыкчы кооператив ажил-агыйының составында кирер Ахелой суурга аалчылар орук аайы-биле түр дөнтөгөн.

Совет партия-чазак төлөөлериң алыры дээр Хүнээрэктиг эрине дүштөки шайлаганы тургускан.

Улуг ничезңгейде

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиясының Төп Комитетиниң Чингине секретары Л. И. Брежнев баштадыр ССРЗ-ниң партия-чазак төлөөлериң Болгарияда чоруп турарын чырыттышаан, болгар найралы — «Софияга совет төлөөлериң онза чымын чаагай уткуп, хүлээп алганын дапшыкы парадлаа демделеп турар. Болгар өзүнар аян-чоруктуң дугайында делегерлей өчөттөрүн берип турар. Совет Эвилелинде келген аалчыларга байыр чедирер дөш найысылалдык төп судумчуларына үнүп келген чурттакчыларының байырлап шыгына кирген дөвүнүн дү-

гайын «Отечествен фронт» солун «София — ол хууну черде утпас» деп эгенин алаанда бижкен. «Работническо дело» солунун бижжөөн болза: «Орус акы-дуумаларына кажан-даа арзып типтес ымакчылыг болгаш улус бөдүңү чүрөктө буртуу үлөдөр бээр калаалап келген... Бистин найралымыз акы-дуумалык ханы-биле быжылгааттыган, ол найрал тулуучушкунунага калганал, эя-не чагай, эя-не чөлүт нитилен — коммунизме нити түткүз ол найралдык чамыкчалдыр турар.» (СЭТА).

УЛУСТАРГА ТАЙЫК БАШТАРЫ АРТЕМ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

Тайбын камгалалының Совет комитетиниң экономикалык комиссия болгаш ССРЗ-ниң Дапшыкы керектер министрствозун Делегей харылааларының институту тайбың экономикалык жөүлгө-дө болгаш чөсөглөнишкенин дүжүрер дээр Совет күрүнең демиселиниң 50 чыл болур оюнга тураскааткан артем конференцияны май 11-де эрттирген.

Делегей харылааларының институтунун ректору профессор Б. И. Мирончикко конференцияны амыкчап, демделгезин болза, бистин күрүневиң юбилейлик чымы совет дапшыкы политиканы база юбилейлик чымы болур турар. Совет эрге-чагырганың догуулаанын баштайгы хүннеринде-ле совет дапшыкы политика тайбын болгаш тайбын догуулаанын дээр идеялейг болгаш шуудуру демиселин чорудуп эгелээр.

Профессор В. Я. Аболтин — «Тайбын догуулаанын дээр Совет күрүневиң демисели», РСФСР-ниң артемниң алдарлыг ажилдакчысы профессор Н. Н. Любимов — «Совет күрүневиң делегей экономикалык харылаалары, артемнериң кайдалады И. С. Глаз-

Алаштың суггарылга системасында

«Тыва суг тудугуна» Суг-Хал участогунун ажилчынары Алаштың суггарылга бугазын амылгала кирир дээш амылдап турарлар. Бо чылды апрельден эгелен, инда амыл хайныккан турган. Алаштың суггарылга системаның узун дуртунуң хемчээли чээрби ес километр. Чаа системаны долузу-биле амылгала кириген соонда, 1800 га чери сугаттыг амылгаар аргалыг болур.

Аи ук системаның бешки участогунун бугазында амыл хайныккан. Мында ирановичи Александр Седанювтуң авторнаы беткезиз бетонну амылчынар Сарылар, Ондар, Монгуш, Кембу еларга чамчыды берген, а олары буганың ийленчек ханаларыга бетоннары эптей салган, чай-чызыг чок амылдап турарлар.

Учестектуң дөрт болгаш үш дугаар бугаларына амыл база-ла чоруп турар. Улуг мастер эш Ишынның удурулгалы-биле мында көзөмөл амылчынар сугну дурген амыр кулаты дөрт ийлип турар. Автомашында бетонну хелуй белгил, белеткээр херекселди тургускан. Амылчынар эштер Чесбан-оол, Монгуш база Фней олар хоюдугуна белеткел турарлар. Суггарылга системаның бүгү ууну дургаар амыл түлүн. Ынчангаш ам ук суггарылга системаның ийги ээлчээр амылгала киририне белеткел. «Суг-Хал» совхоз бо чылын 600 га баштайгы сугаттыг черни амыр болгаш кийилгил чылын оон баштайгы дүмүттү ажаап амыр апар.

Ургүлчүлевишаан

Юбилейлик чылда сугаттыг черлерден хой дүмүттү ажаап амыр деп барын-хемчинчериниң сорулганы шак ындыг. Ынчангаш, бо хүндерде сугаттыг черлерге амыл-агыйларның талазындан кичээлгэй салып турары таварылга эвес.

Ам районунуң колхоз, совхозтарында 3400 гектар черге чакы суггарылганы доскан. Ылангыя «Барлык» совхоз биле «Большевик» колхозта бо амылды эки организмге амыр. Сугат амылында хаара тутунган ийгиликтер амылдарына таарымчалыг байдалды тургузуп, чогуур херексел-биле хандырбышаан, ийги ченин чедирерин организмге амыр.

Амыл-агыйларның чакы хову шөлдеринде 4405 га эрте чажып таарып културалардан 4000 ганы чаккан. Чажылда амыл ам удаада «Барлык» совхозта дээр чоруп турар. Бо амыл-агыйның механизаторлары 2300 гектарга чажылданы чоруткан.

УЛУГ ӨӨРЕДИЛГЕНИН ЧЫЛЫ

Бистик партиялык бодунуң кежи-гүнериниң марксисчи-ленинчи өөредилгенин дугайында, оларны идеялыг хуа бузууредил болгаш принципнаалдыг чорутуң бузуунга, буржуа идеологияны илэрээшкенингеринге элтеп чок болурунга ийгиликтер дугайында доктаамал сатып салып турар. Ам ийи чыл амылдап турар элтеп тургустуң, дараалыкка илэртөөрдилгелер системасы коммунисттик бруттуулук бодунуң белеткел-иниң дөңсөөлү болгаш социалдык барымдалаан, марксизм-ленинизм талазы-биле билгин чоруту монизириниң болгаш хандаларының артыгы берип, СЭКП кежигүнериниң болгаш кандидаттарының идея-теоретиктиг үзүктел чок өзүштүктүн хандырдып турар.

Политиктиг өөредилгелерге, ортумак болгаш дээр чадарлары кириген, өөредилгениң таарымчалыг пландары болгаш программаларын тургусканы, өөредилге болгаш методиктиг литератураларын парлап үндүрерин улам калыптатканы партия өөредилгениң дөңсөөлү беддериниң артыгы берип, революстук теорияга коммунисттериниң союургалын беиткен.

Чаа программалар-биле өөредилгениң ийги чымы төчүп турар. Күдөөниңиң үндүр амылдар хой болжолук, өөредилге чымы организмге доозарына белеткелдерин ам-на каартканы, маламылар чутула. Ол дөрге, хамыктың мурунда өөредилгениң чоруп турар байдалы тодарай анализатор, өөредилге пландарын күчөткөө турары хандырар, эртем буртузунуң программала кордуген материалдарын долу хемчээ-биле өөрени доозарына дуула-дур-дур. Эрттериниң үндүрлерин чедип алып, бо өөредилге чылдында кордуген бүтү материалдарын бүтү коммунисттер шигээлди амырны хандырар төлөө, чамдык таварыгаларда немедө кичээлдерин, лекцияларын, консультацияларын эрттер апарып магат чок.

Өөредилге түнөөлү үндүрерин бисте эки чадары берип. Ол кол согуруталык-өөрени турган материалдарын быжыгалар, теоретиктиг үндүрлерин амылдар-биле, коммунисттик тургузуушкунунуң практикалык амы, амы уенин революстук чорудуушкунунуң эң чутула айтырары дугайында сыйрып харылаалдыг кылдыр улам ханы улап амыр болур. Оон-биле кады түнөөлү кичээлдер — ол дөрге политиктиг өөредилгени, СЭКП-ниң Уставынын марксисчи-ленинчи теорияны магат чок шигээлди амырны дугайында аягаларын херексел-биле беддериниң контролдарының хеври база болур. Түнөөлү кичээлдерге кирир дээр бодунуң идея-теоретиктиг өөредилгениң талазы-биле кады хире салгып салып турарының дугайында коммунисттер партия организмизмниң мурунуга бир хевириниң өчөдү болур.

Түнөөлү кичээлдерин эрттерер талазы-биле партияорганизмизмде улу дуржулга монеттиштиң болгаш ийги-бүтү хевирлер тавылган. Олар дөрге өөрениг материалдарының кол айтырларында белеткел болгаш чамчытан беедалар кылдыр, теоретиктиг семинарлар, конференциялар, рефераттар бижири болгаш мочуру дээр өскө-даа. Чамдык партия организмизмде аччээр болгаш экзаменерини практикалар турар. Байдалын хандала-

Партия чырыдышыкына кичээлдериниң доостуруна холбаштыр

дырының болгаш өөредилгени контролдарының болгаш бандыккан бүтү хевирлерин амылдары чутула. Партия өөредилгениң четкенинде өөредилге бо чылын Октябрьның социалисттик Улуг революцияның 50 чылдыга бүтү улуустуң белеткел-иниң үзүндө дооступ турар. Моон ужурунда түнөөлү кичээлдерге, теоретиктиг семинарлар, конференцияларга болгаш чутулаажымшынарга кол кичээлди бистик чурту-нуста улуг чавытталарының укташынын, Октябрь революциянының бүтү дөңсөөлүгө чогултуң болуушкунуңа салдарын динчачыларга тайылбырларыңа утулалары чутула. Социализмниң капитализмден үндүрүлгө артык шынарларын дөңсөө-биле илэрдер, СЭКП-ниң удуру-тукту ролун, эртемниң коммунисттик идеяларының тилгелгэй дөңсөө, антимарксисчи агымнарга болгаш чавытталарыңа удуру, партияның ленинчи политиканың тилгелгэй дөңсөө оон чогултуң демиселди бүтү тала-биле көргүзөр чутула.

Октябрьның социалисттик Улуг революцияның 50 чылдыга турсактаан конференцияларга, семинарларга чутулаажымшын моор кылдыр дараазында чинчек темаларны сүмелдөө болур.

Октябрьның социалисттик Улуг революцияның 50 чылдыга бүтү дөңсөөлүгө чогултуң укур-дузаның коммунисттер партия — Октябрь революциянының баштыгы; Коммунизм тургузуушкуну — массаларын дөңсөө чоталдыган, марксизм-ленинизм идеяларын тилгелгэй; Социализм СССР-ге бурун болгаш үзү тилгелгэй—бүтү дөңсөөлүгө чогултуң укур-дузаның түнөөлү; Улуг Октябрь болгаш дөңсөөлүгө революстук чорудуушкуну.

Өөредилгениң хеври буртузунге түнөөлү кичээлдерге болгаш өзгалыг чүдүлдерин. Моон ужурунда ол кичээлдерге чутулаажымшын амыр айтырары баш удуру тодаралары болгаш дуржуку амыр, оларны чорударының методу шигил амыр көчүтү чутула.

Политиктиг өгө школарга түнөөлү кичээлдерин дараазында темаларга эрттерер таарымчалыг: В. И. Ленинниң намдары өөрени турарларга—«Ленинниң улуг идеяларының тилгелгэй», политиктиг билгилерин үндүрерин өөрени турарларга—«Коммунизм — бистик эпоханың түтү». Өөредилге пландың кордуген куралы шакты (2—3 кичээл) Октябрьның 50 чылдыга турсактаан документтерин болгаш материалдарын өөрениргелерге амылгаа чогуур. Эге политиколарының чамдыктары үш чылдыг программа буугаар өөрени турары белеткел болгаш, кылдыг школаларга түнөөлү кичээлдерин дараазында бир темага чорудар.

Марксизм-ленинизм үндүрериниң школаларында түнөөлү кичээлдерин бо чылын динчачыларын өөренир өркен эртемниң (СЭКП төөгүзү, политиктиг экономика, философия) эрттерер. Моон-биле чергелештир кол кичээлгени кол теоретиктиг айтырларын ханы чутулаажымшын көрүлгө, марксизм-ленинизмниң классиктерин өөренир-биле сүмелдөө чоталдыгында, партия документтеринде кол айты-

Чөвүлел хуралындан

чамдык амылдары чоруткан. 1967 чылдын январь 1-де нитилел кежигүнериниң саны 5500 кижи четкен болгаш 157 эге организмизми тургускан. Чыл дургузунда аныыр айтырарының талазы-биле чон ортузунга 17 лекцияларын, 230 хуралдарын эрттерген, 250 хой-ниятиниң инспекторларын тургускан болгаш 9 ачылар бажымын тудуп кылган.

1966 чылда нитилел кежигүнери 180 муң рубльдин өлүгү, 60 муң рубльдин төөрүн болгаш балым белеткел, күрүнеге саткан.

Устуде чамдык чедикшилер-биле чергелештир республиканың ачылар болгаш балымчалыг нитилел-иниң амылында улуг четкелер башы совет хуралы илериң демлек-терин. Баштаар чер нитилелде эге организмизмдериниң дарааларына, егерлерге тодарай дузаны көргүс-

САЯН-ШУШЕНСК ГЭС-ТИҢ ТУДУГЖУЛАРЫНДА

Хойжу бригаданың төвүнге хойжуларын хуралы бооп турган. Алаа бригаданың хоочун хойжуларын бирөөсү Доджа угбай мынча деп чутулаалар: — Бо чыл дөрге бистик чурту-вуска Совет эрге-чагырганын тургустунганымдан бээр бежен чыл болганын төөгүлүг чылды деп чүвени билди мен. Ол улуг байдалга алдар бодурун социалисттик чырышка мен база-ла кирип турар мен. Моон чылдамында 304 баш төөрү хой бар, оларын баш бургузунден бир хуралык маан-ла амыр болгаш хой бургузунден 3,2 кг дүтү кыргырын

аалымының эң эки херекчин-дир. Ынчалаа-даа ийи-бүрү чылдага-биле пропаганда, масса-политиктиг амылга идеяны көргүсөө, а чамдыкта бодунуң идея-теоретиктиг өөредилгениң салып салбас мыдыг коммунисттер-биле өөрениг темаларга холбай болуктен азы чамгыс-тап-дас беедалар кылдыр черле артык эвес.

Хой-хой партия организмизмде коммунисттериниң политиктиг чырышканын хуралыңа ийгиликчел сатып, оюу доктаамал удуруп турар. Оон түнөөлүгө амылдарының белеткелдерин болгаш школаларында кичээлдер улам ханы утулалыг апарган, оларын дуржулгалыг болгаш авторитеттик партияны пропаганда удуруп турар. Комсомолдун политөөрелдигенин системаның түнөөлү кичээлдер аныктарыңа талламында теорияны, СЭКП төөгүзүн, бистик улузуушкуну революстук, дайыш болгаш күш-ажыкты чагаай чамдыктарын өөрениргелер союургалды быжыгалар болгаш улам хандырар удуруп турар. Оон кичээлдерин Октябрьның социалисттик Улуг революциянының бүтү дөңсөөлүгө чогултуң укур-дузаның тайылбырларыңа амылгаа чорудар.

Партия өөредилгениң амыг системаның чагаай чүдүлдериниң башкыны — ол дөрге коммунисттер тургузуу өөредилгениң перспективаның чамдык улаштыр мала тодарай болур арталыг болур. Белоруссияны, Молдавияны, Ленинградтың, Новосибирсктиң болгаш өскө-даа чамдык черлериниң партия организмизмде коммунисттерин өөредилгениң дараалыккан болгаш контрол эки ботталдыр со-рулга биле эге болгаш ортумак аялдарының политиколарының, ол ийишк марксизм-ленинизм университеттериниң динчачыларына херекселдерин болгаш дипломнары тилсин турар. Политиктиг өөредилге дугайында ийгилик херекселдерин тургузуушкуну аныкталды дуржулга белеткел турар. Бо чылын марксизм-ленинизм университеттериниң дооканнара дипломнары, районнары, хоорайлары партия-ажык-агый активтериниң школалары, политиктиг өгө школалары дооканнара—чагыс ай хевирин херекселдерин тилсин.

Түнөөлү кичээлдерин чедикши-ниң эрттерер пропагандастөрөөлү дала хамаарык. Моон ужурунда оларга эртемчүл чутула дуулаажымшын көргүзүр—политиктиг чырышканы бажыкчылары болгаш кабинеттериниң чутула согулга болур. Түнөөлү чутулаажымшынарның теоретиктиг конференцияларын темаларын, чыжек пландарын бодамалыг тургузары чутула. Эзеш стажыг болгаш биче дуржулгалыг пропагандастөрөөлү оза кичээлгэй салыр. Бо бүтү айтырларыңа пропагандастөрөөлү семинарларыңа чутулаажымшын.

Партия өөредилгениң системаның өөредилге чылы, кезөөдө ийишк, ийиң, 1-де доостур. Ынчалаа-даа нөдө черлерге, илаңгыя чуртун муруну чүтүнге эрте доостуң болур болгаш. Ол черле чөптү — чакы хову амылдарының түдүк үзүндө өөредилгениң организмизм хеври-биле түнөөлү кичээлдерин эрттерер берге. Моон ужурунда эвилел республикаларын компанияларын ТН-лары, партия крайкомнары болгаш обкомнары, черлерин байдалдарын барымдалаан, өөредилгени доозарының хуузаанын таварылга бургузунде тускай тодаралдыр. Майда кол кезеде—теоретиктиг өөредилге материалдарын коммунисттериниң хандыр билди алган турарын хандырар болур.

Партия өөредилгениң организмизмде талазы-биле чыл дургузунда улуг амыл кылдыган, хой дуржулга монеттиштиң, оон утпа-шымары байлапкан. Ынчалаажык бо улуг херекте четкелер болгаш бергелер ам-даа эзеш эвес. Ынчангаш өөредилге чылының түнөөлү партия эге организмизмдериниң хуралдарына, партия комитеттеринге, бюрократтарга, а ол ийишк пропагандастөрөөлү район, хоорай семинарларынга чутулаажымшын черле чутула. Партия өөредилгениң организмизмде болгаш денениң ханамчалыг анализде, оң амыктың, коммунисттериниң идеяны өөредилгениң салдарын көөрү, эки дуржулгаларын түндүрү, четкелтерин чылдагаларыңа тавары, оларын чылдап таллазы-биле тодарай хемчелерин айтыры чутула өөредилге чылын организмизмде доозары политиктиг өөредилгени улам саймрангайы-дарына дуулаалар.

(«ПРАВДА» СОЛУНДАН).

Сөзүн ээлээн

Хойжу бригаданың төвүнге хойжуларын хуралы бооп турган. Алаа бригаданың хоочун хойжуларын бирөөсү Доджа угбай мынча деп чутулаалар: — Бо чыл дөрге бистик чурту-вуска Совет эрге-чагырганын тургустунганымдан бээр бежен чыл болганын төөгүлүг чылды деп чүвени билди мен. Ол улуг байдалга алдар бодурун социалисттик чырышка мен база-ла кирип турар мен. Моон чылдамында 304 баш төөрү хой бар, оларын баш бургузунден бир хуралык маан-ла амыр болгаш хой бургузунден 3,2 кг дүтү кыргырын

дүлөөни алдым. Бистик бригаданың хойжулары Оруе-оол, Ойгай-оол оларын чырышка кыйгырдым. «Барлык» совхозтуң Асык-Барлык салбырының хойжуу Доджа угбай бодунуң сөзүңгө эе бооп, бир чүдү хуузаанын күөсөдип алган: төөрүң 100 хойга онааштыр 102 хуралың камгалал алган. Ам ийги хуузаагэ—дук кыргылдазын күөсөдип алары артык. Бо сөзүн база алаар дөңс хойларын карагангыл черлерден чылдады казырып турар.

Т. ДОНГАН.

Сугну чөп ажыглаар

Бай-Тайга районунуң «Кара-Хол» колхозу мал амылдыг амыл-агый. Оон өвөш тарылгалы мал чедирини белеткелеринге уланган. Колхозтун шөлдеринге калдыг-даа кызуу туралың чагаай дүмүктү өстүрүп алырыга суггарылга шилтирелер ролдуг. Ылангыя турбуже амыг чедир суггарылгаже чогуур кичээлгэй салдымыан. Чинээ, Алаш хеминиң уунда Муңгаш-Кийик деп чөрдө суггарылга бугазы ам-даа кылдымыан. Сукпак деп чөрдө чаа буга казып үндүрер дээр согулга херек

кырында күөсеттимээн. Даспы-Ажыкка ситен, сула шөлдеринге мылчага чедир суг бадырлап, хандырап суг өскөрү агып, амылга чок бооп турар. Ийи дугаар четтөө чүве болза, колхозта I болгаш II класс мергежидиктер III класс мергежидик. Ынчалар олар берт орунтарга, дески өвөш шөлдерге чаа техниканы эки башкарып шыдавайы, болгачок-ла үрелишкениге таварык турар. И. БИЙМААН-ООЛ.

Саян-Шушенск ГЭС-бистик планетависта тудуң турар электростанцияларын эңе улуу. Енисейде гидроэнергетиканың кеңир үзүни оң улуг гидроэлектростанциямыч улаңдыр дөңсөрү болгаш чагаалыг Саян-Шушенск ГЭС-тиң тудугуларын Чаремутки хоорайга-жыи тудуп эгелээн. Енисейни кел-

жылдыр көвүрүгү тудуп турар. Майда болгаш Ойчановоно суурларда тудуң алуудуң алуудуң баазаы быжыгып олар. Баштайгы агрегаттары бо чымын току берип эгелей бээр Красноярск ГЭС-те амылдап бээр коллективниң улуг кезин Саян-Шушенск ГЭС-тиң тудугуларынга кээп дуулаажым бээр үе келген.

ТУДУГ БРИГАДИРИ

Ленин аттыг колхозтун контрораторы чамдыга хандырап самбарында мурунчыларын чурттары амыр. Оларын бирөөсү: «Тудуг бригадирини Монгуш Бүрбүевич Дамба кварталының 125 хуу күөсеткен» деп казы. Оон чурту, бугаарга амылдың түнөөлү хандырап самбарына чагыс өвөс удаа кирип турары бо.

Монгуш Бүрбүевич хой чылдарда тудугу бодун келген, сөзүгү дөрт чылда бригадир. Оон мергежил тудугу, бетонык, прораб. Оон тудугу коллективниң улуг өвөс-даа болза организмизм амылдап, хойгу амыл турар. Колхозтун сууру сөөлүгү чылдары улам калбарып, чаа-чаа тудугулар немесел турар. Малчыларга чаа бажыкчылар тудугу, эрги бажыкчылар база селтен турар. — Бригаданың кичилеринге чоругаарып мен. Мындыг амыл-иңи кичилер-биле амылдаарга, амыл-үдө бүдүгүр болбай калчарар, «үдө» дөңсөп сегирин алган соонда калдыг-даа амылды өңчөгөн чедир бис—деп, Монгуш Бүрбүевич тудугуларын мичаар мактап чутулаалды.

Колхоз тургустунганымдан бээр

ЧУРУКТА:

Саян-Шушенск ГЭС-тиң кезир үдө платинады турар районда Енисейниң кеңилдик дөңсөрү болгаш чагаалыг орун көвүрүгү тудуу. Көвүрүгүң амыл-орук кезин-биле транспорт шигээлгениң Улуг Октябрьның 50 чылдыга чедир хандырар турарын тудугулар хуузааның. Ю. БАРМИНИИң фотоу. СЭТА-ның фотохрониказы.

Улуг Октябрьның 50 чылдың байырамына тудугуларын күнү-аңгыч беле кылдыр доозар дөңсө тудугулар шалымкын амылдап турарлар. Бо тудугу-биле черелештир клубтук селтөөлгө база эгелеш. Алаа шылда тырмыр, сонга, хаалга эде кылдыр дөңсөп селтөөлгө амылда, кол чүве бус-биле чылдыр одалга системаны тургузары болур. Кол кылдыр турар тудугуларын аңгыда, колхозчуларын айтырдылгелерин бригадир база анаа эрттерберип турар. Колхозчу Ондар Ишупуик бажыкчыны кырыга чотун, казы хай эрттерер, чылын чалстат келтирге дамдылар, чап аны-тодуг өг-булгө дараалык чутулап, бригадирден далет кылган. Бригадир оон дилөө хандырары анаа алааш, даярта хуңде кырылаалды берген. Тудугу бригаданың бригадирини Монгуш Дамба чагыс эп-сеткилдик, даанган хуузааны күөсөдип, күөсөдип чедип амыр коллектив кылдыр удуруп турар.

О. АЛДЫН-ООЛ.

Чөөн-Хемчик район.

Культура-амыдыралдың тудуглары

Бай-Тайга районунуң «Талды» совхозунуң Бай-Тал салбырында тудуг бригадасын сөөлүгү чылдарда Даштыг-Тейде, Тураалдыг хойжу бригадириниң төптөрүн тудуп тургузар. Оораш Кара-Сугда ерлык фермамын сааччыларынга болгаш черлерде хойжуларга чуртталга бажыкчылар тудуу талазы-биле эвөш эвес амылдарын кылган.

Бо юбилейлик чылда тудугулар салбырың төвүнге культура-амыдыралдыг чутула тудугларын кылдырлар. 330 олуттуг чаа клубту, 10 кижи ханы ула чунуп болур чунар бажыкчы, 20 уруг турар алашты тудар. Бо дөрге биче эвес тудугулардыр. Бо тудугларын Улуг Октябрьның

байырамына чедир доозар согулга-биле бригаданың 18 тудугуларын амылдап киришкенер. Оларын арамды С. Кадир-оол, К. Кураб-Мерген, С. Чудум, И. Улуг-Хай дөңсөп хандырар тудугулар хүн норманы 180—200 хуу чедир күөсөдип турарлар. Ч. АРАКЧАА.

ЧАА БАЖЫННАР

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Районунуң тудуг участка бо чылын нитилел-биле миллион ийи чус муң рубльдин тудуг амылдарын кылдыр хуузааның. Ол түнүү хой кезин чуртталга тудуунга чарыгдал тынар.

Участогунуң тудугуларын чыл эгелешкен бээр районунуң совхозтарында элжи хой чуртталга бажыкчыларын амылдады кириген. «Элгеес» совхозта мастер эш Шумяковна удурукан эвөо өскөлөрдөн эки амылдап турар. Бо чылын олар

ТАЙГАДА ЗВЕНО

Чөөн-Хемчикте «Талды» совхозтун Хөндөрө салбырының тудуг бажыкчы Белекээр эвөсчү Хөндөрө бажыкчы Дамба амылдап турар. Ийи Белекээр 9 кичиниң арамды Ондар Лоодай онка шылаар, «Дружба-60» өзүр моторагы хирээ-биле хүндө 50—70 кубометр түдөүгү бажык кезип чет-

тиип турар. Ынчангаш оңу өөрү кезиниң кезириниң мастери дүңшүрүлүп Тракторист М. Сарай-оол кезеңи кышты ажык кезге өвөртүр таллазы-биле база-ла белең эвөстериниң сандыга кирип турар. Ыши белеткелчилери дүңшүрүлүп хүндө суура кээп, чунар бажыкча чү-

нуп ап турарлар. ЧУРУКТА: кезикчи О. Лоодай биче (солгай талазында) тракторист М. Сарай-оол оларын эртем орук баксыраакында тайгага чедип аларын дүңшүрүп турар. К. ЧООДУ биле В. ТАРТАКТИН сөзү болгаш фотоу.

1967 ч. Май 13. ШЫН 2-ГИ АРЫН

Эң баштайгылар

(Төмүрү. Эгеиз 3-кү артында).

коммунист Ольга Григорьевна ам-дам омак-серек чурттайышкан. Ольга Григорьевна Кызылдар школындагы дарыны, анык өскөнүн доктормал аалчы болуп, коммунист тургузуучуларын мурунку омурунда хезор туркун турар.

ИВА Арат Республикага «база бир эң баштайгы сурагым арат хероженерин бирозан Барыш-Хемчик чурттуу Ошку-Саар чораян. Ол баштай-ла 1925 чылда коммунист чурттайышкан чурттайышкан. Иштан-на нам кезигүү аларган. Ошку-Саар 1932 чылда Кызыл-Макал школына, соңунда Шекспер школына поварал чораян. Ол дээрке тыма хероженеринин политикти хосталгаанын соода чаалап алган баштайгы професиялары.

Ош баштайгы болган. Ан сеткилдиг амылчы Ошку-Саар о хероен барык үчөн амыл чурттайыш дургузунда үргүзүлгөн кезин. ТАР чааа ону 1938 чылда «Республика орден»-биле шаарна, ТАР-нын Биче Хурал кезигүүне база соңунда чораян. Соңунда он ону хундулдош, ады-биле адавас, «Хавы-аалы кадай» джир апарган. Ол ады-биле алурунче чедир, 70 хар-лымына чедир чурттайы. Ол чагай атыш Ошку-Саар бедиш үнөсө-биле эдилеп келген. Чүте дээрке «херо-жон» деп дорамчылаан шоза-биле «Хавыалы кадай» деп хундулдеди мгылыны хоочун коммунист Ошку-Саар кымдан-даа артык билеш чораян.

Эң баштайгыларын арамыда Улуу-Хемден бар аты кым-даа ул-лас. Ол кизи—Түлүш Күсөлдөй-

дир. Ош салым-чолуна алаарган чүтүрүшкү, алаарганчым алуш таварыш чораян. Ол бодун тыма херожен кандыг-даа бергелерден кезеке тилекти болуп үнүп кел-ген. Ош уламыдан Түлүш Күсөлдөй чырык ортемчеге дириг чораш-ла, чечен чогаал маадыры апарган. Бидыг амылдарды кым магадавас, кым мактавас боор. Бидыг кайгамчык чол кизи бурунчу таварышпас, амылдарда эң херо таварышпа-дыр.

Феодалдык дараалыдан Ош табир революциянын ачы-хавыла-мында хосталган, бодун мурун-да эчир-сорулган салган тыма херожен Түлүш Күсөлдөй чырык омур-хенри чогаалчы Салчак Токаным «Боттаган күзөл» деп шийинде эки чурттуганын борта-баш удур чугаалан каалы.

Тыма араттын эрге-чагыргамы-нын сымш чол талаалыкты, Эжкимге тургустунган Калинин аттыг колхозтун эң баштайгы дар-гамы, коммунист Биче-оол атыг демсеания үнөсө кезинде кулактарын хоалундан барган. Ол ош мурун-даа Эким сумузулук даргамына ба-са сумузуң нам үрүтүүн даргамына-га үр чыл амылдан, атыг дайы-нарына сүргенчиг күш болуп чор-аян. Коммунист чабыштыг херо оон-биле үстүп каабаан. Даш-тыдан көргө, чыжык мага-боттуг, мычала-даа от-көө деп тура-сору-тук херожен аурткен алааның херо-зон улмачылап киринкен.

Түлүш Күсөлдөй мидыг дидим адыма-херект херожен эгелевас. Ол ош мурун-даа сумуга хероженер дасыдын даргаал, органи-зация амылдын арга-дуржулагын

шигдэдишкан коммунист чораян. Түлүш Күсөлдөй Ада-чурттуң да-йымын үнөсө маадырыг Кы-зыл Шериге дуалаалык организа-ция хероке онга идеялык киришкен. ТАР-нын чааа он ады-хавыламы үнөсө көргө, «Күш-аалы орден»-биле шаарна.

СЭКП-нин Тыма обкомунуң кези-гүү болушкан, Түлүш Кочукувона Күсөлдөй партиянын болган куру-неин харымсалгалыг даалгаларын күөсөдиш чораян.

Түлүш Кочукувона Совет күрү-неин деди хавыламы—Ленин орден-биле шаарна эң-не баштайгы ты-ма херожен ош.

Боттарын алаарыг чыгыс чур-туртугларың дугайыг Хайры-кан сурунч чурттайышкы ут-лаан. Ук сурунч сее чыл школа-ның оорепчиликтери төрөон суру-нч тоогузун чып тургузар талаам-биле уауг амылдан чорудуп турар.

Чоокта чаа өрөнчирлик коммуни-ст Биче-оол биле Күсөлдөйниң уруу Серен Биче-оолду аалыма че-де бергенер. Ада-пези ышкан,

ажы-ишчи, ак сеткилдиг Серен тө-рөон совохонда саачылаан амылдан турар болган. Ол ада-ишениң дуга-йында хай саачылыг фотоаппараты болган документалери школа жу-рөйинге кажым-биле джымыды берген. Оларын арамыда Түлүш Кочукувона Күсөлдөйниң адына берген ТАР Уауг Хуралының тола-аның маадыры, ТАР-нын «Күш-аалы орден» болган Совет чакан-тың Ленин ордене база бар. Бу бугу амылтыг документалер, деди ша-арналар арат хероженерин Төрөон чуртууга ынакшылы, маадырыг күш-ажылы херожен турар. Ол ады-хероженерге Түлүш Күсөлдөй бодунуң амылдарының совогу ху-нерипте чедир шыгы болуп чораян.

Ол-ла районун Ан-Дуруг суурда база баштайгыларын бирозан чур-тайышкан студияның тургузулу-ганы-биле хобобалыш. Ол база-ла мурунч херожен Хуваа-Сурунч-дир. Ол уеде Хуваа-Сурунч дуга-йын уаус кайган чугааламы тур-ган. «Амыр төл боор, чыгыс чеге

оууруп алаш, Тымаң тос козуу пу-биле чугааламы олуруп.

Тымага кулаатра революцияны Хуваа-Сурунч кирген уауг чуга-ле бо эвес. Ол өкө мурунч херо-женер-биле бир дөмөй, чаа амыл-рал дөөс демселеге койну кылган.

«Эң баштайгылар. Чүте алды кизи адымыс. Бо дайымы ам-даа уламчылап болуп. Ол чока-ла, ү-түндө адаанымыс каш аттар тыма хероженерин демселеге могаг чогуң хероженер турар.

Бо кыска чүүдү доозарда, «тыма хероженер дээр, политика тала-ам-биле организаастаттыган кизи-лер-дир» деп, пролетариаттың уауг чогаалчы Максим Горькийниң үчөн чылар үнөсө-ле чугааламы сөстери кизи сагымга кире-чир. Тыма хероженерин амыл-чалыг, ады-херожене ош арык үнөсөлдү ким бодат тымар боор.

К. КУДАЖИ, журналист.

ДАШТЫКЫДА

МЕДЭЭЛЕР, ФАКТЫЛАР, БОЛУШКУННАР

Совет-алжир кады амылдамылга

АЛЖИР. (СЭТА). Экономиктиг болган техниктиг кады амылдамылга дугайында совет-алжир дуржулгага кызыралды протоколага ат салга-ны-биле чугааламышкылар доозулаган. СССР-нин Министрлер Чөвүлө-лөшүн Даштыкы экономиктиг харызаалар талаам-биле Күрүне комте-диниң даргаы С. А. Скочков баштаан совет толээлер Алжирге болган ол чугааламышкынарга киринкен.

Алжирниң үстүр болган энергетика министри Абдессалам Беланд чугааламышкынарга алжир толээлерин баштаан.

Найралдыг болган бот-бодун бүрүн бичирип байдалга эркен уку-ражымшкынары үеинде СССР-ниң болган АУДР-нун толээлекчилери күштүг төмөндөлдөрдүн күөсөдөсөиниң чорудушкунун чугааламышкы көргөн болган кады амылдамылга кабартарының оруктарын ай-тыган. Олар ылаңгыла Аннаба хоорайда металлургия заводунуң тудуу болган дараамында ону кабартары-биле холбошкан айтырларыны тодораткан болган алжир экономиканың социалисттик секторунуң үстүрү бодуругаларын катал тургузарының аргаларын өрөшлөп көр-гөн.

Көдрө амыл-агы болган кадарлар белеткээр талаам-биле совет-алжир кады амылдамышкыны айтырлары чугааламышкынарга уауг тер-чир эвөшөн.

Алжир бодунуң бирги үш чыл планын амылдан кылып турар үеин-де чаа дуржулгага ону күөсөдөсөиниң магадыламы болуп дээрин ми-нистр А. Беланд медеглээн.

«ПРАВДАНЫҢ» КОРРЕСПОНДЕНТИЗИ ПЕКИНДЕН ҮНҮПКЕН

ПЕКИН. (СЭТА). «Правда» со-лунуң КЭР-да бодунуң корреспон-дентизи В. М. Пасенчук май 11-ле Пекинден Төрөон чуртууче чынып-кан. Кыдат эрге-чагыргалар канды-даа барымаалар чока чурттай үнүп чорурун В. М. Пасенчуктап бергөн-биле холбоштыр Кыдаттан ол чоруткан.

Арефтин программа медеглели

БАГДАД. (СЭТА). Ирактын чаа-заан баштаан президент Ареф ош программаның дугайында меде-глели кылган. Иштики политика та-лаам-биле алдыга, ол программа национал чыгыс элге, көдө амыл-агы уагтыр, туду болган чыры-дышкы талаам-биле национал планнарын күөсөдөсөинче кыйгырып турар.

«Нефть компанияларының терги-дөөшкүниң түнөсөнде чурттуг ышкыган бугу-ле чүөсөин» катар орнун тургузары-биле национал нефть компаниянын дугайында хоу-луну боттадырыны Ирак кабинет орадажып турар деп, медеглеле-ди.

ИРАНТЫҢ ЧАА ЧАЗАА

НАИР. (СЭТА). МЕН агентиледиң дыңнатканы-биле алдыга, Ирантың чаа заан тургускан дугайында рес-публика дөкредин Багдада парлуп үндүргөн. Президент Абдель Рахман Ареф министрлер кабинетин баш-таан.

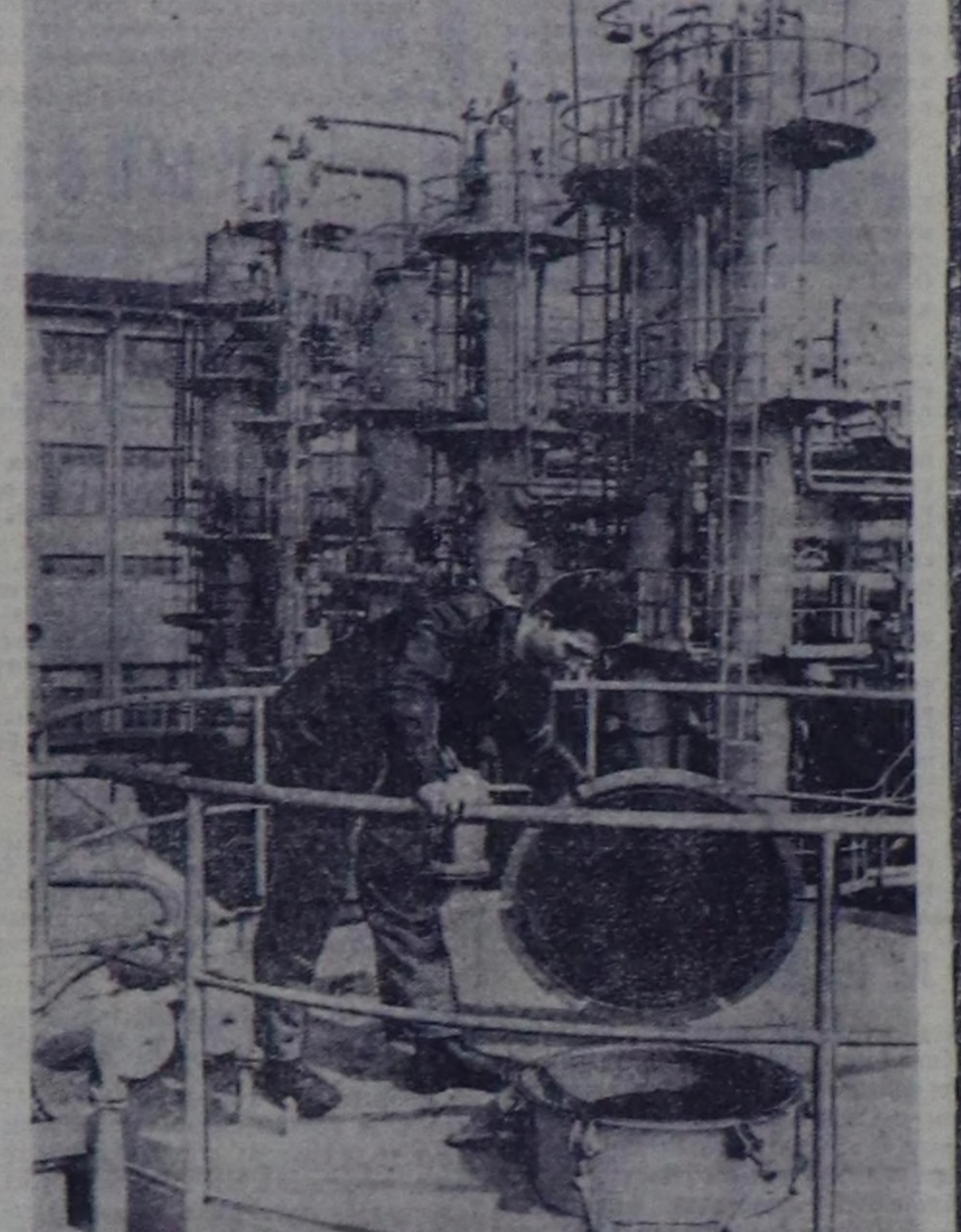
ШЕРИГЕ ЧАА КЕЛДИРИШКИН ВАШИНГТОН. (СЭТА). АКШ-тын Камгала министрствозу бо чылдык ыладе шериге келди-ришкни болуп дугайын чараан. 19.900 анык америкаан боо-чеп-секти холга тудар болган оларын хай нурууна Муруну Вьетнамче чорудар деп турар. Иладе АКШ-тын чөсөктүг күштеринге келди-ришкни бо чылдык хай сааныг кижилери келдир дөмөй ол дөр-өш АП агентиле медеглел турар.

Грециянын кырында халаптыг дүн

1967 чылдың апрель 21 Грецияның төөгүзүге халаптыг хуш болуп кир-ер. Апрель 21-же дүне грек дайы-аарактер эргидеши кылган. Хаан өргөзгөн болган келдериг Гре-цияның күштериниң детимчи-биле ол эргидеши шагда белеткээ. Чуртга монархия-фашисчи диктату-ра тургузтуган.

Ол үрүндөшкү херек кырында ор-галлаачылары күштеринге келди-ришкни бо чылдык хай сааныг кижилери келдир дөмөй ол дөр-өш АП агентиле медеглел турар.

редакцияның президи

Амгы үениң улуг химиялы—чехословак улустуң чоргарланышкыны. Ош химия төптери — Словакияның найысылалы Братислава биле Соку Чехия болуп турар.

ЧУРУНТА: «Словнафт» дээр нефть-химия комбинатының установка-лары, ол комбинатты Совет Эвилелиниң аны-дүмкө дуаламчы-биле Ду-най хемичи эриде туткан. «Найрал» дээр транс-европа магистралын таварты Совет Эвилелинден барган нефтин ол комбинат сайырады амыл-дап турар. ЧТН—СЭТА-нын фотозу.

Ээлчеглиг сүлчээ буурап дүшкен

ДАМАСК. Араб болган империа-листик реаксыг болуктер детки-ди база күтүктөк уауг садгыкылар болган реаксыг шахимчилар Сирияны револююттүг чаазага оруу база бир чедимче чок сүлчөөни кылдыры орадашкан. Олар садгым-ны болган чоңуу продуктулар-биле хандырыны сандардын, найы-сылалга болган чурттуг өскө-дөө районарына төлөөсөини болган корум-турум чок чорукту болду-рамы шийтирөөш. Оларын бодалы-биле алдыга, ол чорук чуртга деп-шылдеди эзу-чуруму дүжүрер со-рулгалыг ээлчеглиг сүлчөөни бот-тадырыны чигедир укузукту тур-гай. Дешылдеги организаация-лары болган амылдарын профес-иондериниң идеялык детимчи-биле эрге-чагыргалар ол өнүч-көргөлиг халдаашкыны баскан.

Ол реаксыг халдаашкының эгелекчилери болган организаация-лары тудуу хоругулаан. Бир эвөс магазин эолери садгыг катар эге-лөсө бола, оларның магазинери болган барааныры хавырар дөр-өш оларга баш бурунгар сагы-дыган.

Чыракка удур сүлчөөни уауткар талаам-биле тодырай хемчегелери

Трибуналдын шийткел доктаалы

АФИНЫ. (СЭТА). Салониктерде оша шериг трибуналы 10 кижини ийи чылдан беш чыл чедир хууса-да кара бажында олуруту-биле шийткен. «Хааның ат-алдарын до-рамчылаан», «меге динишадгылар тараткан», «боо-чепсенти дүрүм чок эзу-биле адлээ», «эрге-чагыргалар-га удурлаган» дөш оларын буруу-дадып турар.

пайда, а ол ышкан Чер ортузу дай-лыгың чөөн талакы кезинде ба-далды шыгымы нарымадтыкан.

Ам Грецияда шериг болуктери боттарының байдалың мырдың бажыг эвезин билш, шериг-монар-хисчи эзу-чуруму быжылаары-биле каады-бир чүвени кылдыры орадашкан турар. Шериг болуктери үрүмек болган ортумак буржуази-ни көгүдүп, Грецияның чоңунуң 70 хууу болуп турар тараачыныры төөдөрдүн орадашкан турар. Ын-чыла-даа Грецияның улауу ол тавар-шылаан аймакка чоруту уштурум, шериг-фашисчи диктатурага удур демселеге көдүрүш үнүп турар.

Европаның уаустарынын, бугу де-лөсөиниң депшилдеги күштериниң сачысырагы болган эң-сеткил кат-тыштырагы грек улустуң талаам-ында. Коммунист болган эжы-чын партиаларың төлөөсөчилери чоокта чаа Карлос Варгас болган конференцияда Грецияда шериг эргидеши калензоник-биле бу-руу шыкы болган грек демократ-тар-биле интернационалы эң-сет-кичезе каттыштырагыламы база дет-кичезе сеткилиң ханымыдан илгерейткен.

Е. ЕГОРОВ (СЭТА).

ЭРГИ САРЫГ КЫДЫРААШТАН

- ДАГДА ХОРУЛААШ
 - Лешкун хат, чагыс
 - Чоорту бузуп, үрөсө-даа,
 - Тоом чок тургу
 - Чоораар хезэр бедир туру.
- ДАШТАР ЧУУЙ КАП,
 - Кызаа кашпап эриш үзүп,
 - Догнык хем
 - Кыгырадыр дагжап чидар:
 - Чалыкылар
 - Аас дээр бөг, өңүр көк-даа,
 - Чыдык чеге
 - Аажок жолаан болу бээр-даа.
- ГЕОЛОГАР
 - Мункан малык кадарышкан,
 - Көжээ сериш
 - Муеядураа чедип келдим.
- СУУКУ АТТАР
 - Эптик кониче ижил турлар.
 - Чунар-дыр дэзи,
 - Эрктиже эгзе бердим.
- КЫРЛАЧ ЧЕДИШ
 - Агым саары оркестри
 - Кырымдан-даа,
 - Алаамдан-даа өмчөмөш туру.
- ОМАК СЕРГЭЗ
 - Сугну ишкеш улам дендөм.
 - Оон бээр-ле
 - Чуртталга хөгүтүп киткэм.
- ЭРИКТЕРИ ОШКАП БОТКАМ
 - Чоо-Хөл хемичи чалемелери
 - Эрзэн-шокар алактарның
 - Чоош шимзэн сугарар дэзи,
- СЫРЫЙ ШИВИ ЭКЗӨН ОШКАМ,
 - Шулсаа дымтан ошоп үкчөм,
 - Сыгыт шыкшан кымыртайым,
 - Сула чачнап бадым чидар.
- ЭЖИК ТАЛААР БУДУДИСТАР
 - Сугну дозуп ишкеш-даа,
 - Эрик келче бышкан кадым
 - Шурулаштыр ооктамын-даа.
- ЧЫМЧАК ЧАЛЫГ ХАРБААН ООЛДУ
 - Хуреш эрп чайдантар-даа,
 - Шылай берген түбүжүңүң
 - Хүлөр арнын ошкартар-даа.
- САЯМ СЫМЫН ЧАРА ШАЛКАМ
 - Улуу-Хемге каттышса-даа,
 - Чоо-Хөл хемичи чалемелери,
 - Умну күдү тускай агым,
- ДЕЛЕСИ СИБИРШ КЕШКЕН ТУДУМ
 - Өңүр оңу эдем чырып,
 - Дембелдөөлөм ыры-биле
 - Өңүктөри өөртүп тур боор.

Чехослованиядан чагаа

Мен чоостар чыыр коллекционер кизи мен. Бистия динителенисте 30 чир коллекционер бар, олар Ты-ва республиканың (Танды-Тываның) чоостарын болган саазын акшазын боттарының коллекцияны чып алыры соуруган турарар. Шаандагы ол чоостарын шыгаш чоруп кижилер Тывада хай деп болаар мен.

Тыва АССР-де маңг таныр кижим чок, иччанга шаандагы Тыва республиканың чоостар болган саазы акшаалар бар кижилер-биле Сидериниң солундары.

Спортчу маргылдаалар

Совет Эвилелиниң бут-бөмбүчү-лериниң шилдег команданың Шотландияны шилдег команда-ны-биле Глазгога ойноаш, ону 2:0 санга уткан.

Финляндияны болган Греция-ның бут-бөмбүчүң талаам-биле национал командамың Хельсин-киге болган учуражымыны 1:1 сааныг боор, хайым болган.

Бажың ээзинге сүме

Нөрүңүң шилинге долбанар-ны болдурбас төлөөсө, ону хүн херелинге дөрт шоңдурбас херек. Суугунуң азы бус радиаторунуң чанынга нөрүңүңү чыпыр тур-гузуп база болбас, чүге десе, ош арты тылазында чап наам мөң-гүн суу чылыга эзилгеш, арлып үрелип наар, иччанга нөрүңүң шилинге долбанар азы арты шил черлер тывылгылай бээр.

Резинчиктен плаштары аш-таарының аргазы. Плашты улга-таз азы ванна үстүңүң эгинири-ден хере азып алгаш, чылыг суга эзилдирген «Новость» деп по-рошонка азы саван дзылы деп үнүштүң хандызынга өтүргөн чымчак штига-биле моюндурун-дан эгелеп чоуп аштар. Оң сөвүндө душ суунга азы шуур эминиктиг демир савадан сугну кудуп тургаш чурар. Плашты база-ла эгинириден азып кургаташ, дыма изиг эсе илир-биле эрг, чуга пас өттүр хере базар.

Плашты чышына берген бу-дукту азы өскө-дөө чүүлдери чүгө «Новость» деп поршонун ийинге, саваның хай холонтуг эзилдирин-биле арылардыр бо-лур. Плаш аштаргыча бензин, синидар чергели өскө-дөө эзил-дирини шынарлыг чүүлдери хер-оглөвөзө ош.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫ БАЖЫҢЫ.

МАЙ 13-ТЕ
«НАЙРАЛ»: «Чернушка» 11, 12, 45, 2, 30, 4, 15, 6, 7, 45, 10 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Одессейниң оран кезип чораны» 2, 30, «Андарган кур чер» (3-ку сериялы) 4, 30. «Ынакшылыг байырлаалары» 6, 30, 8, 30 шактарда.
ЧАПТЫ ТЕАТРА: «Навзна туттурган уруг» 5, 7, 9 шактарда.
«ЕНИСЕЙ»: Мичочыныды 10, «Тамы эринге ийи чылда» 11, 15, 1, 15, 3, 10, 5, 15, 7, 15, 9, 15 шактарда.
«ВОСТОК»: «Тамы эринге ийи чылда» 3, 5, 7, 9 шактарда.

Кызыл. Шетинкин—Бравченко кудумчуу, бажин № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63, редакторун ордалаачыларынын 35-24, 25-38, ха-рысалдыг секретарынын 23-35, партиж амылдар килдиниң 23-54. агитация болган пропаганда килдиниң 37-13, көдө амыл-агы кил-диниң 21-47, үстүр килдиниң 22-64, чагаа, амылдан болган көдө корреспонденттери база совет тургузу болган амылдар килдистериниң 21-27, иштики информация килдиниң 20-60, бухгалтерияны 31-75, корректорларын 27-41. Солун келбей барганда 32-75 телефонго дозлаар.

Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң чанында Паралла эргелелиниң типографиясы. (Кызыл. Шетинкин—Бравченко кудумчуу, 1).

Солун неделяда алды катип үнер

ТС—00436.